



SYLWESTER SMOLEŃSKI

WSGE University of Applied Science
in Józefów, Poland

ORCID iD: 0000-0002-3450-0172

MARIUSZ NEPELSKI

Fire University, Poland

ORCID iD: 0000-0002-4183-8809

JAROSŁAW STRUNIAWSKI

WSB University, Poland

ORCID iD: 0000-0001-9671-2317

OLAF OLSZEWSKI

University College of Professional
Education, Poland

ORCID iD: 0009-0005-3209-363X

POŚCIG TRANSGRANICZNY NARZĘDZIEM WALKI Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ MIĘDZYNARODOWĄ

CROSS-BORDER PURSUIT AS A TOOL IN THE FIGHT AGAINST INTERNATIONAL CRIME

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to gain new insights and synthesize existing knowledge on cross-border pursuits as a tool for combating international crime in the face of new challenges, including the Russia-Ukraine war.

Materials and methods: Theoretical research methods: analysis, synthesis, and inference. Analysis of the literature addressing the issue of cross-border pursuits as a tool in the fight against crime, including international crime. A review and analysis of EU and Polish legal regulations and draft legislation addressing the issue outlined in the article's title. Analysis of source data obtained from the National Police Headquarters.

Results: The article highlights the potential risks associated with cross-border hot pursuit, such as the risk of violating individual rights, ambiguity regarding the attribution of legal liability, and the possibility of jurisdictional conflicts. It is argued that cross-border hot pursuit is an indispensable tool for combating international crime. However, for it to function properly, a balance must be maintained between the imperative of operational effectiveness and the need to respect the rule of law and the sovereignty of states.

Conclusions: Cross-border hot pursuits in Poland are firmly embedded in the European cooperation framework and serve as an essential tool for combating cross-border crime. Their effectiveness depends on the consistency of legal regulations, the quality of bilateral agreements, and the efficient organization of operational activities. At the same time, it is essential to consistently uphold standards for the protection of fundamental rights, which determines the legality and public acceptance of such actions. An analysis of cross-border pursuits in Poland in the context of the Russia-Ukraine war leads to several key conclusions: 1) The issue of cross-border pursuit, as a means of combating international crime, including illegal migration, should not be linked to the threats generated by the Russia-Ukraine war. 2) The current legal framework, both at the EU and national levels, proves to be generally sufficient, but requires a more flexible interpretation and better coordination at the operational level. 3) The war has revealed the need for deeper integration of the activities of the Police and Border Guard, as well as for strengthening the role of EU agencies as entities that stabilize cross-border cooperation.

KEYWORDS: cross-border pursuit, international crime, state security, police, EU

STRESZCZENIE

Cel pracy: Celem badań było uporządkowanie oraz poszerzenie wiedzy na temat pościgów transgranicznych jako narzędzia walki z przestępczością międzynarodową w obliczu nowych wyzwań, m.in. w obliczu wojny rosyjsko-ukraińskiej.

Materiał i metody: Metody teoretyczne – analizy, syntezy, wnioskowania. Analiza literatury odnoszącej się do problematyki pościgów transgranicznych jako narzędzia w walce z przestępczością, w tym międzynarodową. Przegląd

i analiza unijnych oraz polskich regulacji prawnych oraz projektów aktów prawnych uwzględniających obszar problemowy ujęty w tytule artykułu. Analiza danych źródłowych pozyskanych z Komendy Głównej Policji.

Wyniki: Artykuł eksponuje potencjalne zagrożenia związane z realizacją pościgu transgranicznego, takie jak ryzyko naruszenia praw jednostki, niejednoznaczność w zakresie przypisania odpowiedzialności prawnej oraz możliwość wystąpienia konfliktów jurysdykcyjnych. Podniesiono, iż pościg transgraniczny stanowi nieodzowny instrument przeciwdziałania przestępczości o charakterze międzynarodowym. Jednak jego prawidłowe funkcjonowanie wymaga zachowania równowagi pomiędzy imperatywem skuteczności operacyjnej a koniecznością poszanowania zasad porządku prawnego i suwerenności państw.

Wnioski: Pościgi transgraniczne w Polsce są trwale osadzone w systemie współpracy europejskiej i stanowią niezbędne narzędzie zwalczania przestępczości transgranicznej. Ich skuteczność zależy od spójności regulacji prawnych, jakości porozumień bilateralnych oraz sprawnej organizacji działań operacyjnych. Jednocześnie niezbędne jest konsekwentne uwzględnianie standardów ochrony praw podstawowych, co warunkuje legalność i społeczną akceptację tego rodzaju działań. Analiza pościgów transgranicznych w Polsce w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej prowadzi do kilku kluczowych wniosków:

1) Problematyki pościgu transgranicznego – jako środka walki z przestępczością międzynarodową i nielegalną migracją – nie należy łączyć z zagrożeniami wynikającymi z wojny rosyjsko-ukraińskiej.

2) Obecne ramy prawne, zarówno unijne, jak i krajowe, okazują się zasadniczo wystarczające, jednak wymagają bardziej elastycznej interpretacji i lepszej koordynacji na poziomie operacyjnym.

3) Wojna ujawniła potrzebę pogłębionej integracji działań Policji i Straży Granicznej oraz wzmocnienia roli agencji unijnych jako podmiotów stabilizujących współpracę transgraniczną.

SŁOWA KLUCZOWE: pościg transgraniczny, przestępczość międzynarodowa, bezpieczeństwo państwa, policja, UE

1. WPROWADZENIE

Utworzenie obszaru swobodnego przemieszczania się, bez żadnej kontroli granicznej, w całej strefie Schengen uważane jest za jedno z największych osiągnięć integracji europejskiej (Weissensteiner, 2021b, s. XV). Realizowane badania wskazują jednocześnie, że postępująca integracja europejska oraz zniesienie kontroli na granicach wewnętrznych w strefie Schengen w istotny sposób zmieniły warunki funkcjonowania organów ścigania

w państwach członkowskich Unii Europejskiej (dalej UE). Swobodny przepływ osób, będący jednym z fundamentów UE, stworzył jednocześnie nowe możliwości dla sprawców przestępstw, którzy mogą wykorzystywać granice państwowe jako narzędzie utrudniające ich zatrzymanie. W konsekwencji wzrosło znaczenie instrumentów współpracy policyjnej, w tym pościgów transgranicznych, jako środka zapewniającego ciągłość działań operacyjnych, wykorzystywanych przez organy ścigania państw UE (Fox, 2021, s. 399).

Znikające granice dla ruchu osobowego oraz dla ruchu towarowego z jednej strony sprzyjają rozwojowi społeczno-gospodarczemu, a z drugiej powodują powstawanie nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego, zarówno lokalnego, jak i regionalnego, czy krajowego, a nawet międzynarodowego (Raczkowska-Lipińska, Sitek, Pokruszyński, 2009). W literaturze przedmiotu podkreśla się, że pościgi transgraniczne stanowią jedno z najbardziej wrażliwych narzędzi współpracy policyjnej, gdyż bezpośrednio ingerują w suwerenność państw członkowskich oraz w sferę praw i wolności jednostki (Peers, 2023, s. 309). Z tego względu ich regulacja prawna oraz organizacja operacyjna działań wymagają precyzyjnych i aktualnych ram normatywnych. Jednocześnie przeprowadzone badania wskazują, że organizacja współpracy tego typu służb z *natury nieufnych i podejrzliwych* (operujących na informacjach i danych niejawnych) napotyka na wiele wyzwań (Yakhlef, 2020).

Pierwsze rozwiązania umożliwiające prowadzenie pościgów poza granicami państwa zostały wprowadzone w ramach dorobku Schengen. Konwencja wykonawcza do układu z Schengen przewidywała możliwość kontynuowania pościgu w sytuacjach nagłych, jednak zakres tych uprawnień był ograniczony i w znacznym stopniu zależny od prawa krajowego państw stron (Weissensteiner, 2021a, s. 81). Rozszerzenie Unii Europejskiej oraz rosnąca skala przestępczości transgranicznej ujawniły niewystarczalność tych rozwiązań. Badania wskazują, że rozproszenie regulacji oraz brak jednolitego podejścia prowadziły do niepewności prawnej po stronie funkcjonariuszy oraz do ograniczenia skuteczności działań operacyjnych (Drechsler, Vazquez Maymir, 2021, s. 13).

Istotnym krokiem w kierunku ujednolicenia praktyki było przyjęcie zalecenia Rady (UE) 2022/915 w sprawie operacyjnej współpracy organów ścigania. Akt ten, choć formalnie niewiążący, wyznacza aktualny standard unijny w zakresie pościgów transgranicznych, definiując pojęcie oraz zalecając

państwom członkowskim usunięcie zbędnych ograniczeń proceduralnych (EU, 2022). Zalecenie przewiduje możliwość kontynuowania pościgu bez konieczności uzyskania uprzedniej zgody państwa przyjmującego, o ile spełnione są warunki pilności oraz bezpośredniości działań. Jednocześnie podkreśla się konieczność podporządkowania się prawu państwa, na którego terytorium są prowadzone działania, w szczególności w zakresie użycia broni i środków przymusu (Peers, 2023, s. 317).

Na podstawie dostępnych materiałów należy stwierdzić, że pomimo przyjęcia wspólnych wytycznych, praktyka pościgów transgranicznych w UE wciąż pozostaje zróżnicowana. Wiele państw nadal opiera się na porozumieniach dwustronnych, które regulują szczegółowe kwestie operacyjne, takie jak maksymalny czas pościgu czy uprawnienia do zatrzymania osoby ściganej (Fox, 2021, s. 404). Analizy naukowe wskazują, że brak jednolitego aktu prawa wtórnego UE powoduje ryzyko powstawania luk prawnych oraz nierównego poziomu ochrony praw jednostki (Button, Hock, Suh, Koh, 2025, s. 8). Z perspektywy funkcjonariuszy oznacza to konieczność znajomości wielu reżimów prawnych, co w sytuacjach dynamicznych znacząco utrudnia podejmowanie decyzji operacyjnych.

W odpowiedzi na wskazane problemy Komisja Europejska zaproponowała ustanowienie EU Police Cooperation Code, którego celem jest zebranie w jednym akcie podstawowych zasad współpracy policyjnej w UE. Projekt kodeksu obejmuje pościgi transgraniczne, obserwację, wspólne patrole oraz wymianę informacji operacyjnych (European Commission, 2021). Parlament Europejski podkreśla, że kodeks ten może przyczynić się do zwiększenia przejrzystości prawa oraz wzmocnienia zaufania pomiędzy organami ścigania państw członkowskich (European Parliament, 2025). Jednocześnie zwraca się uwagę na konieczność zachowania równowagi pomiędzy skutecznością działań a ochroną praw podstawowych.

Pościgi transgraniczne opierają się na współdziałaniu struktur krajowych i unijnych. Europol zapewnia wsparcie analityczne i koordynacyjne, umożliwiając szybki przepływ informacji pomiędzy państwami członkowskimi, natomiast Eurojust wspiera koordynację działań na etapie postępowania karnego (Peers, 2023, s. 324). Badania wskazują, że skuteczność pościgów transgranicznych zależy w dużej mierze od nieformalnych kanałów komunikacji

oraz interoperacyjności systemów informacyjnych, co potwierdza znaczenie inwestycji w infrastrukturę cyfrową (Weissensteiner, 2021a, s. 86).

Przeprowadzona analiza literatury tematu z jednej strony pozwala stwierdzić, że znaczenie instrumentów współpracy policyjnej, w tym pościgów transgranicznych, wielokrotnie było już opisywane w literaturze naukowej. Z drugiej jednak strony należy zwrócić uwagę, że sytuacja w obszarze bezpieczeństwa, tak międzynarodowego, jak i wewnętrznego państw w obszarze UE w ostatnim piętnastolecu uległa i wciąż ulega znaczącym transformacjom. W dużej mierze związane jest to z przedłużającym się konfliktem zbrojnym w Ukrainie. Przedstawiony obszar problemowy uzasadniał więc przeprowadzenie badań, których celem było pozyskanie nowej i uporządkowanie istniejącej wiedzy na temat pościgów transgranicznych jako narzędzia walki z przestępczością międzynarodową w obliczu nowych wyzwań, m.in. wojny rosyjsko-ukraińskiej.

2. METODY BADAWCZE

Jak zauważa Małgorzata Andrzejczak-Świątek, większość publikacji dotyczących pościgu transgranicznego w kontekście szczególnej formy współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej skupia się przede wszystkim na warunkach prowadzenia takiego pościgu (Andrzejczak-Świątek, 2011, s. 207), tymczasem w artykule przedstawiono wyniki badań odnoszące się do problematyki pościgów transgranicznych jako narzędzia walki z przestępczością międzynarodową w obliczu nowych wyzwań i zagrożeń wynikających z obecnych uwarunkowań bezpieczeństwa międzynarodowego. Prezentowane podejście pozwoliło na szerszą analizę poruszanego zagadnienia.

W odpowiedzi na sformułowany cel badań główny problem badawczy został zawarty w pytaniu: Jaka jest nowa wiedza na temat pościgów transgranicznych, szczególnie w obliczu zagrożeń, jakie niesie wojna rosyjsko-ukraińska, w tym tzw. wojna hybrydowa, której stroną stała się Polska i inne kraje UE wspierające Ukrainę. Przypuszcza się, że pościg transgraniczny stał się szczególnym instrumentem w walce z przestępczością międzynarodową, w tym nielegalną migracją.

W celu wyjaśnienia problemu badawczego autorzy artykułu poddali analizie dostępną literaturę krajową i międzynarodową, odnoszącą się do problematyki

pościgów transgranicznych jako narzędzia w walce z przestępczością, w tym przestępczością międzynarodową. Kolejnym krokiem w ustalonej procedurze badawczej był przegląd i analiza unijnych oraz polskich regulacji prawnych oraz projektów aktów prawnych uwzględniających obszar problemowy ujęty w tytule artykułu. W dalszej kolejności zwrócono się do Komendy Głównej Policji z wnioskiem o pozyskanie danych zawierających:

1. aktualne przepisy służbowe oraz porozumienia (umów) z krajami ościennymi RP dotyczące pościgu transgranicznego;
2. dane statystyczne dotyczące pościgów transgranicznych 2015–2025;
3. identyfikację głównych problemów i wyzwań (warunków i ograniczeń) związanych z realizacją pościgu transgranicznego;
4. wnioski i rekomendacje dotyczące usprawnienia procedur pościgu transgranicznego i zwiększenia jego skuteczności, wynikające z przeprowadzonych pościgów transgranicznych.

W zrealizowanych badaniach wykorzystano w szczególności metody teoretyczne: analizy, syntezy, wnioskowania, które szerzej opisuje m.in. Mieczysław Pelc (Pelc, 2012, s. 67–78).

3. WYNIKI BADAŃ

3.1. *PRAWNE ASPEKTY POŚCIGÓW TRANSGRANICZNYCH W POLSCE*

Dynamiczny charakter przestępczości w Europie Środkowej, w połączeniu ze zniesieniem kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen, międzynarodowa zorganizowana przestępczość, ponadgraniczna przestępczość pospolita, czy zagrożenie międzynarodowym terroryzmem (Dobrowolska-Opała, 2019, s. 197) spowodowały istotne przeobrażenia w sposobie funkcjonowania organów ścigania. W szczególności dotyczy to sytuacji, w których sprawca przestępstwa podejmuje próbę uniknięcia odpowiedzialności karnej poprzez przekroczenie granicy państwowej. W takich przypadkach kluczową rolę odgrywają pościgi transgraniczne, umożliwiające zachowanie ciągłości działań policyjnych mimo zmian jurysdykcji terytorialnej.

W polskich realiach pościgi transgraniczne należy analizować na styku trzech porządków normatywnych: prawa Unii Europejskiej, prawa krajowego

oraz umów międzynarodowych zawieranych z państwami sąsiednimi. Literatura wskazuje, że skuteczność tego instrumentu zależy nie tylko od podstaw prawnych, lecz także od organizacyjnej zdolności służb do szybkiej koordynacji i wymiany informacji (Fox, 2021, s. 401; Weissensteiner, 2021a, s. 82).

Podstawowym źródłem prawa regulującym pościgi transgraniczne w Europie pozostaje art. 41 konwencji wykonawczej do układu z Schengen (Dz.U.UE.L.2000.239.19). Przepis ten dopuszcza kontynuowanie pościgu na terytorium innego państwa członkowskiego w sytuacjach nagłych, pod warunkiem spełnienia określonych przesłanek proceduralnych, w tym niezwłocznego powiadomienia właściwych organów państwa przyjmującego. W myśl ust. 5 do ww. artykułu pościg transgraniczny może być prowadzony wyłącznie przy spełnieniu niżej wymienionych warunków ogólnych:

- Prowadzący pościg funkcjonariusze muszą przestrzegać postanowień art. 41 ww. konwencji oraz przepisów prawnych umawiającej się strony, na której terytorium działają oraz muszą oni przestrzegać instrukcji wydawanych przez właściwe władze lokalne.
- Pościg jest prowadzony wyłącznie przez granice lądowe.
- Wejście do mieszkań prywatnych oraz miejsc niedostępnych dla ogółu społeczeństwa jest zakazane.
- Prowadzący pościg funkcjonariusze są łatwo rozpoznawalni poprzez noszenie munduru lub opaski na ramieniu bądź przez oznakowania umieszczone na ich środkach transportu; użycie stroju cywilnego w połączeniu z wykorzystaniem nieoznakowanych środków transportu pozbawionych powyższych oznaczeń jest zabronione; prowadzący pościg funkcjonariusze muszą być w stanie w każdej chwili potwierdzić, że działają w charakterze urzędowym.
- Prowadzący pościg funkcjonariusze mogą nosić broń służbową; jej wykorzystywanie jest zabronione, z wyjątkiem przypadków obrony koniecznej.
- Po zatrzymaniu osoby ściganej, zgodnie z art. 41 ust. 2 litera b ww. konwencji, do celów ich doprowadzenia przed właściwe władze lokalne, osoba ta może być poddana jedynie przeszukaniu; w czasie przekazania osoby można użyć kajdanek; przedmioty posiadane przez tę osobę mogą zostać zajęte.

- Po każdej operacji, określonej w art. 41 ust. 1, 2 i 3 ww. konwencji, prowadzący pościg funkcjonariusze stawiają się przed właściwymi władzami lokalnymi umawiającej się strony, na której terytorium działali, oraz składają sprawozdanie ze swojej misji; na wniosek powyższych organów powinni oni pozostać w ich dyspozycji do czasu wystarczającego dla wyjaśnienia okoliczności dotyczących ich akcji; warunek powyższy ma zastosowanie nawet jeśli pościg nie doprowadzi do aresztowania ściganej osoby.
- Władze umawiającej się strony, z których pochodzą prowadzący pościg funkcjonariusze, na wniosek organów umawiającej się strony, na której terytorium pościg ma miejsce, udzielają pomocy w przeprowadzeniu wyjaśnień następujących po operacji, w której brali udział, w tym postępowania sądowego (Dz.U.UE.L.2000.239.19, art. 41 ust. 5).

Znaczącym uzupełnieniem tych regulacji jest zalecenie Rady (UE) 2022/915, które wskazuje na potrzebę eliminowania barier terytorialnych i czasowych w operacyjnej współpracy policyjnej. Choć akt ten nie ma charakteru wiążącego, stanowi istotny punkt odniesienia dla praktyki państw członkowskich, w tym Polski (Peers, 2023, s. 318).

Należy przy tym zauważyć, że zgodnie z definicją zawartą w zaleceniach Rady Unii Europejskiej z 9 czerwca 2022 r. w *sprawie współpracy operacyjnej organów ścigania*, pościg transgraniczny oznacza operację organów ścigania, podczas której funkcjonariusze organu ścigania państwa członkowskiego ścigają w tym państwie członkowskim co najmniej jedną osobę oraz przekraczają w trakcie tego pościgu granicę innego państwa członkowskiego i kontynuują pościg na terytorium co najmniej jednego innego państwa członkowskiego po tym, jak osoba lub osoby przekroczyły granicę (Zalecenie Rady UE, 2022/915).

W polskim porządku prawnym podstawę działań policji w obszarze współpracy międzynarodowej stanowi ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2025 r., poz. 636), która w art. 1 i art. 7 wskazuje na obowiązek współdziałania z zagranicznymi organami ścigania. Uzupełnieniem tych regulacji jest ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. z 2025 r., poz. 184), która jednoznacznie odsyła do prawa UE i umów międzynarodowych w zakresie działań prowadzonych na granicach wewnętrznych Schengen.

Na poziomie organizacyjnym istotne znaczenie mają również akty wewnętrzne policji, w tym zarządzenia Komendanta Głównego Policji (dalej KGP) dotyczące prowadzenia pościgów i działań pościgowych lub działań zorganizowanych policji, które w szczególności precyzują zasady dowodzenia, identyfikacji funkcjonariuszy oraz współpracy z partnerami zagranicznymi.

W wyżej wymienionych aktach kierowania wewnętrznego w policji, podobnie jak w ustawie o ochronie granicy państwowej, pojęcie pościgu transgranicznego zdefiniowano również poprzez odwołanie się do prawa UE, wskazując, że pościg transgraniczny to pościg lub zorganizowane działania pościgowe prowadzone w trybie art. 41 konwencji wykonawczej do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. (Dz. Urz. KGP 2018, poz. 75, § 2, pkt 4).

Jednym z kluczowych instrumentów regulujących pościgi transgraniczne są porozumienia międzynarodowe z państwami sąsiednimi. Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o współpracy policji i straży granicznej na terenach przygranicznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 939), została sporządzona w Zgorzelcu 15 maja 2014 r. Umowa ta szczegółowo określa warunki kontynuowania pościgu, zasady użycia środków przymusu oraz mechanizmy koordynacji operacyjnej. Analogiczne znaczenie mają umowy: z Republiką Czeską o współpracy w zwalczaniu przestępczości, ochronie porządku publicznego oraz o współpracy na terenach przygranicznych, podpisana w Warszawie dnia 21 czerwca 2006 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 177, poz. 1246) i Republiką Słowacką o współpracy w zwalczaniu przestępczości oraz o współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisana w Warszawie dnia 23 marca 2004 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 85, poz. 568 i 2011; nr 249, poz. 1497), anektowana w roku 2010, które regulują wspólne patrole, centra współpracy policyjnej oraz wymianę informacji w czasie rzeczywistym. W odniesieniu do Republiki Litewskiej umowa o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisana w Wilnie dnia 14 marca 2006 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 177, poz. 1244).

Badania wskazują, że bilateralne instrumenty prawne skutecznie redukują niepewność kompetencyjną w trakcie pościgów transgranicznych (Janiak, 2021, s. 147).

Jak wynika z przeprowadzonych badań, pościgi transgraniczne w Polsce realizowane są przede wszystkim przez policję, przy wsparciu Straży Granicznej

oraz zagranicznych partnerów operacyjnych. Kluczowe znaczenie ma funkcjonowanie Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) oraz biura SIRENE, które umożliwiają szybkie przekazywanie informacji o osobach poszukiwanych i pojazdach. W praktyce organizacyjnej istotną rolę odgrywają centra współpracy policyjnej i celnej, zlokalizowane w rejonach przygranicznych. Jak wskazuje literatura, sprawność tych struktur ma bezpośredni wpływ na skuteczność pościgów i bezpieczeństwo funkcjonariuszy (Button, Hock, Suh, Koh, 2025, s. 9).

Rozszerzenie uprawnień operacyjnych służb w kontekście transgranicznym rodzi pytania o zakres ochrony praw jednostki. Szczególnie istotne są zagadnienia przetwarzania danych osobowych oraz proporcjonalności użycia siły. Analizy wskazują, że interoperacyjność systemów policyjnych zwiększa efektywność działań, ale jednocześnie wymaga wzmocnionych gwarancji prawnych (Casagran, 2021, s. 441).

3.2. POŚCIGI TRANSGRANICZNE WOBEC WYZWAŃ WYNIKAJĄCYCH Z WOJNY ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ

Konflikt rosyjsko-ukraiński w istotnym stopniu wpływa na bezpieczeństwo Polski, która jako państwo graniczące z Ukrainą znajduje się w bezpośredniej strefie ryzyka. Przeciwdziałanie zagrożeniom w tej sytuacji wymaga podejmowania przez Polskę skoordynowanych działań w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi NATO i UE na wielu płaszczyznach: politycznej, gospodarczej, społecznej i militarnej (Kogut, Zagórska, 2025, s. 759–760).

Wojna rosyjsko-ukraińska wymusiła działania niekonwencjonalne, m.in. polegające na praktyce czasowego przywracania kontroli granicznych oraz wzmoczonego nadzoru nad ruchem osób. Zjawisko to, choć dopuszczalne na gruncie prawa UE, ogranicza efektywność instrumentów Schengen i wpływa na realną możliwość prowadzenia pościgów transgranicznych. Jednocześnie instytucje unijne podkreślają konieczność zachowania ciągłości współpracy policyjnej nawet w warunkach kryzysowych (Peers, 2023, s. 325).

Wspomniane wcześniej ustawa o Policji oraz ustawa o ochronie granicy państwowej nie zawierają odrębnych przepisów odnoszących się bezpośrednio do konfliktu zbrojnego poza granicami państwa, jednak umożliwiają elastyczne reagowanie poprzez współpracę międzynarodową oraz stosowanie przepisów szczególnych w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa. W praktyce wojna

w Ukrainie doprowadziła do zwiększenia zakresu zadań Straży Granicznej oraz intensyfikacji współdziałania z Policją, co pośrednio oddziałuje na sposób realizacji pościgów transgranicznych. Zmiany te nie zawsze mają charakter normatywny, lecz często wynikają z decyzji organizacyjnych i operacyjnych.

Jednym z najbardziej widocznych skutków wojny był gwałtowny wzrost mobilności transgranicznej nie tylko, a wręcz przede wszystkim poza strefą Schengen. Miliony osób przekraczających granice w krótkim czasie stworzyły środowisko sprzyjające zorganizowanej działalności przestępczej, w tym przemytniczej. W takich warunkach pościgi transgraniczne dotyczą m.in. sprawców wykorzystujących chaos migracyjny jako osłonę dla działań przestępczych. Badania wskazują, że zwiększona liczba przekroczeń granicy utrudnia skuteczną identyfikację osób ściganych oraz komplikuje ocenę legalności i proporcjonalności podejmowanych działań operacyjnych (Button, Hock, Suh, Koh, 2025, s. 14).

Wojna rosyjsko-ukraińska ujawniła również znaczenie zagrożeń hybrydowych, obejmujących cyberataki, dezinformację, presję ekonomiczną, działania dywersyjne, działania wywiadowcze. W takich przypadkach pościgi transgraniczne mogą dotyczyć osób działających na rzecz obcych państw, co istotnie zmienia kontekst prawny i polityczny działań policji.

Obowiązujące umowy Polski z Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą stanowią podstawę prawną pościgów transgranicznych, jednak w warunkach wojny ich praktyczne stosowanie wymaga dodatkowej koordynacji. Wzrost znaczenia czynników politycznych powoduje, że decyzje operacyjne coraz częściej podejmowane są w ścisłym porozumieniu z władzami centralnymi. Jak podkreśla się w doktrynie, skuteczność pościgów transgranicznych w warunkach kryzysu zależy od zdolności państw do utrzymania wzajemnego zaufania instytucjonalnego (Fox, 2021, s. 412).

W sytuacji tak szczególnej istotne znaczenie mają agencje unijne, w szczególności Europol oraz Frontex. Pełnią one istotną funkcję wspierającą. Ich zaangażowanie w analizę ryzyka i koordynację działań ma szczególne znaczenie w sytuacji, gdy pościgi transgraniczne są powiązane z przestępczością zorganizowaną lub zagrożeniami dla bezpieczeństwa państwa.

Innym zagrożeniem jest rozszerzenie zakresu działań operacyjnych, co w odpowiedzi na zagrożenia wojenne rodzi pytania o granice ingerencji

w prawa jednostki. Interoperacyjność systemów informacyjnych, takich jak SIS, zwiększa efektywność pościgów, lecz jednocześnie generuje ryzyko nadmiernej inwigilacji i nieproporcjonalnego przetwarzania danych osobowych (Casagran, 2021, s. 449). Podkreśla się, że nawet w warunkach kryzysowych państwa zobowiązane są do przestrzegania zasady legalności i proporcjonalności, a wszelkie odstępstwa od standardów ochrony praw człowieka muszą mieć charakter wyjątkowy i czasowy.

Jednocześnie, w aspekcie wojny rosyjsko-ukraińskiej, należy pamiętać, że Ukraina nie należy do strefy Schengen i w tym kontekście nie może być mowy o pościgu transgranicznym w myśl wcześniej przytaczanej jego formalnej definicji na kierunku Ukraina–Polska, czy Polska–Ukraina. Jednakże wzmożony napływ cudzoziemców oraz towarzyszący temu rozwój przestępczości pospolitej i zorganizowanej, w tym przemytniczej, może przekładać się na sytuację na wewnętrznych granicach państw członkowskich, a także na odporność systemów bezpieczeństwa, zarówno UE, jak i poszczególnych państw członkowskich.

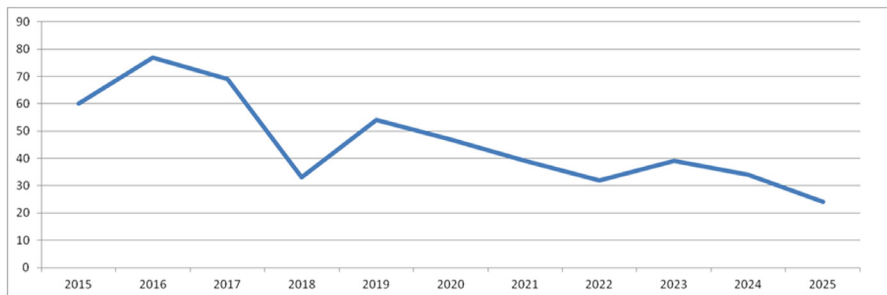
3.3. ANALIZA DANYCH STATYSTYCZNYCH OTRZYMANYCH Z KOMENDY GŁÓWNEJ POLICJI

Dane statystyczne otrzymane z Komendy Głównej Policji (Odpowiedź Komendy Głównej Policji, 2026) nie wskazują na wzrost liczby pościgów transgranicznych w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie. W latach 2015–2025 widoczna jest wręcz wyraźna tendencja spadkowa z 60, 77, 69 pościgów odpowiednio w latach 2015, 2016, 2017 do 39, 34, 24 znowu odpowiednio w latach 2023, 2024, 2025, przy chwilowych wzrostach liczby pościgów w roku 2019 i 2023.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że – jak wynika z analizy danych przekazanych przez Komendę Główną Policji – niemal wszystkie pościgi transgraniczne w latach 2015–2025 realizowane były wyłącznie na terenie czterech województw: dolnośląskiego, lubuskiego, pomorskiego i śląskiego, tj. na terenie trzech województw graniczących z Niemcami i jednego graniczącego z Czechami i Słowacją (przy czym należy zaznaczyć, że w analizowanym okresie nie odnotowano ani jednego pościgu transgranicznego na kierunku Słowacja–Polska, Polska–Słowacja). Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że znacząca większość zrealizowanych pościgów transgranicznych

to pościgi z państwa drugiego do Polski (ponad 95%), przy incydentalnych zdarzeniach na kierunku z Polski do Niemiec czy do Czech. Ponadto 90% pościgów transgranicznych prowadzonych z zagranicy do Polski to pościgi z Niemiec. W całym analizowanym okresie odnotowano tylko jeden pościg transgraniczny z Litwy do Polski (w roku 2015).

Wykres 1. Liczba pościgów transgranicznych w latach 2015–2025



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Komendy Głównej Policji (Odpowiedź Komendy Głównej Policji, 2026).

Tabela 1. Pościgi transgraniczne w latach 2015–2025 w podziale na województwa

KWP (województwo)	Lata	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
KWP Białystok (woj. podlaskie)	1*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KWP Gorzów Wlkp. (woj. lubuskie)	18	15	16	10	19	20	14	16	18	11	9	
KWP Katowice (woj. śląskie)	2	1	3	0	2	2	3	0	0	0	3	
KWP Szczecin (woj. zachodnio- pomorskie)	6	22	16	3	11	5	3	6	10	9	2	
KWP Wrocław (woj. dolnośląskie)	34	39	34	20	22	19	19	10	11	14	10	
pozostałe KWP/województwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Łącznie	61	77	69	33	54	46	39	32	39	34	24	

* pościg niewykazany w zestawieniach sumarycznych z KGP, ale wskazany w treści informacji na temat zrealizowanych pościgów transgranicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Komendy Głównej Policji (Odpowiedź Komendy Głównej Policji, 2026).

Analiza zgromadzonego materiału badawczego nie pozwala wiązać omawianych pościgów transgranicznych z sytuacją w Ukrainie lub oceniać ich skuteczności jako środka walki z przestępczością międzynarodową, w tym nielegalną migracją, w kontekście zagrożeń generowanych w związku z wojną rosyjsko-ukraińską.

4. ZAKOŃCZENIE

Zrealizowane badania potwierdzają, że pościgi transgraniczne stanowią niezbędny element unijnego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego. Aktualne regulacje prawne, choć rozwijane, nadal wymagają dalszej konsolidacji. Przyszłość pościgów transgranicznych w UE powinna opierać się na dalszej harmonizacji prawa oraz wzmocnieniu ram instytucjonalnych. Jednocześnie skuteczna współpraca policyjna musi iść w parze z poszanowaniem suwerenności państw członkowskich oraz ochroną praw podstawowych jednostki. Przyjęcie EU Police Cooperation Code mogłoby znacząco ograniczyć fragmentaryczność regulacji oraz zwiększyć bezpieczeństwo prawne funkcjonariuszy (Drechsler, Vazquez Maymir, 2021, s. 17).

Badania wskazują, że do głównych wyzwań należy zaliczyć różnice w standardach użycia broni, odmienne procedury zatrzymania oraz fragmentaryczność regulacji prawnych. Postuluje się dalszą harmonizację przepisów oraz wzmocnienie roli jednolitych standardów unijnych, w tym przyszłego EU Police Cooperation Code (European Parliament, 2025; Mitsilegas, 2016, s. 97).

Na podstawie zgromadzonego materiału oraz przeprowadzonych badań należy stwierdzić, że pościgi transgraniczne w Polsce są trwale osadzone w systemie współpracy europejskiej i stanowią niezbędne narzędzie zwalczania przestępczości transgranicznej. Ich skuteczność zależy od spójności regulacji prawnych, jakości porozumień bilateralnych oraz sprawnej organizacji działań operacyjnych. Jednocześnie niezbędne jest konsekwentne uwzględnianie standardów ochrony praw podstawowych, co warunkuje legalność i społeczną akceptację tego rodzaju działań.

Analiza pościgów transgranicznych w Polsce w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej prowadzi do kilku kluczowych wniosków. Po pierwsze, mając na uwadze wnioski z analizy danych statystycznych pozyskanych z Komendy

Główniej Policji, należy stwierdzić, że dotychczasowe doświadczenia nie wskazują na bezpośrednie powiązania problematyki pościgu transgranicznego jako środka walki z przestępczością międzynarodową, w tym nielegalną migracją, z zagrożeniami generowanymi w związku z wojną rosyjsko-ukraińską (państw spoza układu Schengen). Jednocześnie należy zauważyć, że powyższy konflikt zbrojny znacząco zwiększył presję na system współpracy policyjnej, ujawniając jego zależność od stabilności politycznej i zaufania międzypaństwowego.

Po drugie, obecne ramy prawne, zarówno unijne, jak i krajowe, okazują się zasadniczo wystarczające, jednak wymagają bardziej elastycznej interpretacji i lepszej koordynacji na poziomie operacyjnym.

Po trzecie, wojna ujawniła potrzebę pogłębionej integracji działań policji i Straży Granicznej oraz wzmocnienia roli agencji unijnych jako podmiotów stabilizujących współpracę transgraniczną.

Zrealizowane badania pozwalają zakładać, że wraz z postępującą internacjonalizacją przestępczości oraz rozwojem nowych technologii znaczenie pościgów transgranicznych będzie systematycznie wzrastać. Jednocześnie ta transformacja przestępczości oraz nieustanny rozwój technologiczny będą skutkować koniecznością stałego monitorowania systemu zarządzania bezpieczeństwem transgranicznym, dalszej harmonizacji i tworzenia nowych regulacji prawnych oraz pogłębiania współpracy pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

Konkludując, wojna rosyjsko-ukraińska pokazuje, że bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne są dziś nierozzerwalnie powiązane, co wymaga nowego podejścia do zarządzania bezpieczeństwem transgranicznym i zarządzania ryzykiem transgranicznym. Niezbędne jest również kontynuowanie badań nad praktycznymi uwarunkowaniami prowadzenia pościgów transgranicznych, w szczególności w odniesieniu do zagrożeń hybrydowych, migracyjnych oraz cyberprzestępczości.

REFERENCES

- Andrzejczak-Świątek, M. (2011). *Pościg transgraniczny jako szczególna forma działania Policji w świetle przepisów Konwencji Wykonawczej do Układu z Schengen a standardy prawne Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*. W: M. Lisiecki, B. Sitek (red.), *Bezpieczeństwo dużych i średnich aglomeracji z perspektywy europejskiej* (s. 205–218). Józefów, Wydawnictwo AWSGE.
- Button, M., Hock, B., Suh, J.B., Koh, C.S. (2025). Policing cross-border fraud. *Crime, Law and Social Change*, 83(1), <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10186-2>.
- Casagran, C.B. (2021). Fundamental Rights Implications of Interconnecting Migration and Policing Databases in the EU. *Human Rights Law Review*, 21(2), 433–457, <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngaa057>.
- Council of the European Union (2022). Council Recommendation (EU) 2022/915 of 9 June 2022 on operational law enforcement cooperation.
- Dobrowolska-Opala, M. (2019). Zaangażowanie polskiej policji we współpracę międzynarodową. *Studia Politologiczne*, 51, 197–212.
- Drechsler, L., Vazquez Maymir, S. (2021). Feedback for the initiative „Law enforcement cooperation in the EU”, https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/74108061/Position_paper_Drechsler_Vazquez_FINAL.pdf (dostęp: 30.06. 2026).
- European Commission (2021). Proposal for a council recommendation on operational police cooperation. COM(2021) 780, Brussels, 8.12.202, 2021/0415(CNS).
- European Parliament (2025). EU Police Cooperation Code, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train> (dostęp: 30.06.2026).
- Fox, S.J. (2021). *Evolution: Police Cooperation in the EU*, <https://doi.org/10.1163/22134514-bja10020>.
- Janiak, J. (2021). *Praktyczne aspekty wykonywania pościgu transgranicznego po wejściu Polski do strefy Schengen*. *Studia Konteksty Pogranicza*, 5, 143–150.
- Kogut, B., Zagórska, A. (2025). Wpływ wojny w Ukrainie na bezpieczeństwo państwa polskiego – wybrane aspekty. *Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego*, XIX, 755–768.
- Konwencja wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 roku między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.U.UE.L.2000.239.19), <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-UE/konwencja-wykonawcza-do-ukladu-schengen-z-dnia-14-czerwca-1985-r-miedzy-67427752> (dostęp: 17.03.2026).
- Mitsilegas, V. (2016). *EU Criminal Law after Lisbon*. Portland, Bloomsbury Academic.
- Odpowiedź Komendy Głównej Policji z 12 marca 2026 r. na wniosek o udostępnienie informacji publicznej, POP-1524/1181/2026/KR (dokument niepublikowany, archiwa KGP i zespołu autorskiego).
- Peers, S. (2023). *Policing and Security*. W: S. Peers (red.), *EU Justice and Home Affairs Law*, 299–378. Oxford University Press, <https://doi.org/10.1093/oso/9780198890249.003.0007>.
- Pelc, M. (2012). *Elementy metodologii badań naukowych*. Warszawa, AON.

- Raczkowska-Lipińska, M., Sitek, B., Pokruszyński, W. (red.). (2009). *Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej na tle innych państw Unii Europejskiej. Stan obecny i perspektywy zmian*. Józefów, Wydawnictwo AWSGE.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innych przestępstw oraz współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisana w Wilnie dnia 14 marca 2006 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 177, poz. 1244).
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy służb policyjnych, granicznych i celnych, sporządzona w Zgorzelcu dnia 15 maja 2014 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 939).
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o współpracy w zwalczaniu przestępczości, ochronie porządku publicznego oraz o współpracy na terenach przygranicznych, podpisana w Warszawie dnia 21 czerwca 2006 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 177, poz. 1246).
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o współpracy w zwalczaniu przestępczości oraz o współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisana w Warszawie dnia 23 marca 2004 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 85, poz. 568).
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką zmieniająca umowę między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o współpracy w zwalczaniu przestępczości oraz o współdziałaniu na terenach przygranicznych, podpisana w Warszawie dnia 23 marca 2004 r., podpisana w Bratysławie dnia 12 maja 2010 r. (Dz.U. z 2011 r., nr 249, poz. 1497).
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 184; z 2026 r., poz. 50).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 636, 718).
- Weissensteiner, M. (2021a). Cross-border Police Cooperation and „Secondary Movements”, *Utrecht Law Review*, 17(4), 73–88, <https://doi.org/10.36633/ulr.779>.
- Weissensteiner, M. (2021b). *Policing-mobilities in the border-strip. Cross-border police cooperation and viapolitics at the internal Schengen-Borders of the EU area of freedom, security and justice*. Universiteit Utrecht, https://research-portal.uu.nl/ws/portalfiles/portal/95966569/Weissensteiner_policingmobilities_in_the_border-strip_DCGC_2021.pdf (dostęp: 24.08.2026).
- Yakhlef, S. (2020). *Cross-Border Police Collaboration. Building Communities of Practice in the Baltic Sea Area*. Routledge, <https://doi.org/10.4324/9781003082972>
- Zalecenie Rady (UE) 2022/915 z dnia 9 czerwca 2022 r. w sprawie współpracy operacyjnej organów ścigania, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022H0915> (dostęp: 17.03.2026).
- Zarządzenie nr 45 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie organizacji i prowadzenia przez policję działań pościgowych, § 2 pkt 4 (Dz. Urz. KGP 2018 poz. 75).